

دانشگاه پیام نور
مرکز تهران
دانشکده علوم انسانی
گروه علوم تربیتی

عنوان پایان نامه

بررسی عوامل موثر در کاهش مشارکت بزرگسالان در برنامه های نهضت سوادآموزی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی

استاد راهنما

آقای دکتر محمد رضا آهنچیان

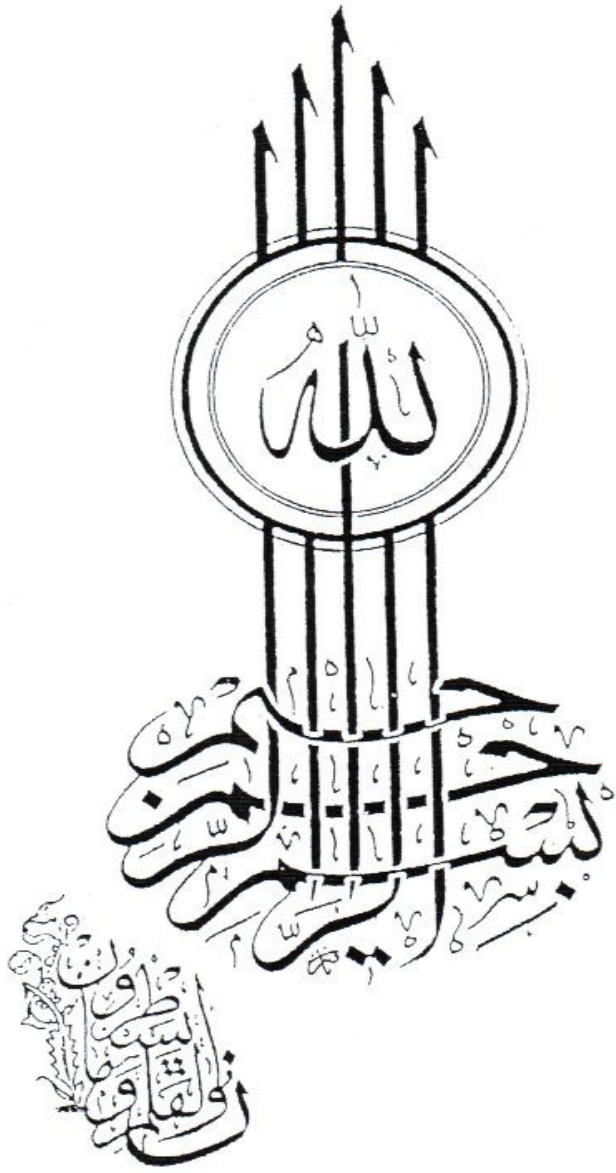
استاد مشاور

آقای دکتر هاشم نعمتی

پژوهشگر

مریم سعادت زاده

تابستان 1389

شماره: .....
تاریخ: .....
پیوست: .....

تجمع علوم انسانی

تصویب نامه

پایان نامه

کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی تحت عنوان:

" بررسی عوامل موثر در کاهش مشارکت بزرگسالان در برنامه های نهضت سواد آموزی "

تاریخ و روز دفاع: ۱۳۸۹/۰۶/۲۷ شنبه ساعت: ۰۰:۱۰-۰۸:۳۰

نمره: ۱۹۱۶ درجه ارزشیابی: عالی

اعضاء هیأت داوران:

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱	استاد راهنما	دکتر محمد رضا آهنچیان	دانشیار	
۲	استاد مشاور	دکتر هاشم نعمتی	استاد	
۳	استاد مشاور			
۴	استاد داور	۱- دکتر عبدالحسین تفضلی مقدم	استاد	
۵	استاد داور	دکتر نجفی هزار جریبی		
۶	نماینده تحصیلات			

تهران، خیابان استاد نجات الهی، نرسیده به خیابان کریمخان زند، چهارراه سپیند، پلاک ۲۳۲
تلفن: ۸۸۸۰۱۰۹۰
دورنگار: ۸۸۸۹۰۵۳۶
www.tpnu.ac.ir
ensani@tpnu.ac.ir

سپاس و تشکر

به نام آنکه هستی از عدم کرد   زبان علم جاری از قلم کرد

سپاس و ستایش خداوندی را که کسوت علم را به اندام موزون آفرینش پوشانید و به انسان کرامت و آزادی بخشید و هم او را با گوهر دانایی آراست تا بر سرنوشت خویش حاکم گردد و در زمین به جستجو و تحقیق پردازد (فسیروا فی الارض...)

شکر و سپاس خالصانه به درگاه پروردگار بزرگ که به من توفیق خواندن و نوشتن داد و آموزگاری که این مهم را از دریچه او به سوی من جاری ساخت و همه معلمان و اساتیدی که دست در دست من پله پله تا رسیدن به این جایگاه یاری ام کرده اند.

اکنون که به خواست و عنایت خدای متعال، مراحل اجرا و نگارش این پایان نامه به اتمام رسیده است بر خود لازم میدانم که از کلیه سروران محترم که در تهیه و گردآوری این پژوهش مرا یاری نمودند، صمیمانه قدردانی نموده و از خدای متعال موفقیت روزافزون این عزیزان را در راه خدمت به علم و بشریت آرزو مندم. اساتید فرهیخته، جناب دکتر آهنچیان که با درایت و دقت نظر راهنمای من در انجام پژوهش حاضر بوده اند و استاد مشاور، جناب دکتر نعمتی از صمیم قلب مراتب سپاس و قدردانی خود را نسبت به ایشان اعلام می دارم.

همچنین از

دوستانی که اینجانب را در تهیه پژوهش یاری نمودند، صمیمانه سپاسگذاری می کنم.

تقديم به

او که مرا به سوي اساتيدي بزرگوار رهنمون ساخت تا شاگرد هميشگي مکتب والايشان در علم و اخلاق گردم.

تقديم به روان پاك پدرم که عشق و علاقه به يادگيري را در وجودم به ارث نهاد و وجود نازنين مادرم که عطوفت و مهرباني و فداکاري را به من آموخت.

تقديم به کليه همکاران نهضت سوادآموزي استان تهران، خراسان رضوي و شهرستان فيض آباد مه ولات که در تمام مراحل پژوهش مرا ياري نمودند.

تقديم به همه دوستان و عزيزاني که در تمام مراحل زندگي خالصانه و متواضعانه مرا ياري نمودند و

تقديم به همه آناني که به من درس «زندگي» آموختند نه «زنده ماندن».

چکیده

در زندگی پیشرفته امروز، بی سوادی در هیچ جای دنیا پذیرفته نیست. در دنیایی که عدم آشنایی با رایانه، بی سواد محسوب می شود، عدم توانایی خواندن و نوشتن چه چیزی می تواند نام بگیرد؟ بی سواد در کشورهای جهان سوم نسبت به کشورهای صنعتی از آمار بالایی برخوردار است، کشور ما نیز از این امر مستثنی نیست. بررسی های اولیه نشان داد که یکی از دلایل عدم موفقیت نهضت سوادآموزی در آموزش سوادآموزان، شرکت نکردن بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی است. عواملی که باعث تزلزل انگیزه بزرگسالان شده و از شرکت آنها در برنامه های آموزشی جلوگیری می کند، بی شمار است که در این پژوهش برخی از این عوامل بیان و بررسی شده است. پژوهش حاضر به بررسی عوامل مؤثر در عدم مشارکت بزرگسالان در برنامه های نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات، به روش توصیفی- پیمایشی پرداخت. جامعه آماری این پژوهش عبارت از کلیه آموزشیاران (62 نفر) و سوادآموزان مقدماتی (96 نفر) و سوادآموزان تکمیلی (252 نفر) شهرستان مه ولات و روستاهای آن بودند. از تعداد 62 آموزشیار و 96 سوادآموز مقدماتی شهرستان مه ولات کلیه آنها به عنوان نمونه انتخاب شدند و از سوادآموزان تکمیلی 152 نفر تعیین و با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب گردیدند. ابزار جمع آوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته بود. یافته های پژوهش نشان داد که:

1. از دیدگاه آموزشیاران و سوادآموزان جذابیت کلاس ها یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات است.
2. از دیدگاه سوادآموزان میزان تجربه آموزشیاران یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی نیست.
3. از دیدگاه آموزشیاران و سوادآموزان زمان برگزاری کلاس ها یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات نیست.
4. از دیدگاه سوادآموزان افزایش سن یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات نیست.
5. از دیدگاه آموزشیاران افزایش سن یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات است.

کلید واژه ها: مشارکت، آموزش بزرگسالان، نهضت سوادآموزی، شهرستان مه ولات.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول معرفی پژوهش

1	مقدمه	1-1
3	بیان مساله	2-1
4	اهمیت موضوع پژوهش	3-1
6	اهداف پژوهش	4-1
6	فرضیه های پژوهش	5-1
7	تعریف متغیر ها وواژه های اساسی	6-1

فصل دوم ادبیات پژوهش

8	مقدمه	1-2
10	سوادآموزی	2-2
10	تعاریف و مفاهیم سوادآموزی	1-2-2
11	فواید سوادآموزی	2-2-2
15	تاریخچه سوادآموزی	3-2-2
15	1. از مشروطه تا پایان حکومت رضاخان	
16	2. از حکومت محمد رضا پهلوی تا انقلاب اسلامی	
18	3. آموزش بزرگسالان بعد از انقلاب اسلامی	
19	آموزش بزرگسالان	3-2
19	تعاریف و مفاهیم آموزش بزرگسالان	1-3-2
21	مفاهیم مرتبط با آموزش بزرگسالان	2-3-2
24	ویژگی های آموزش بزرگسالان	3-3-2

25	1. انعطاف در زمان
25	2. انعطاف در مکان
25	3. انعطاف در سن
26	4. انعطاف در پذیرش
26	5. توام شدن آموزش و مسئولیت های شغلی
26	4-3-2 آموزش بزرگسالان در ایران و کشورهای صنعتی
29	4-2 بزرگسال و یادگیری
31	1-4-2 عوامل موثر در یادگیری بزرگسالان و تفاوت آن با یادگیری خردسالان
39	5-2 نقش انگیزه در یادگیری بزرگسالان
40	1-5-2 نقش انگیزه در ترک تحصیل یا ادامه تحصیل
41	2-5-2 عوامل بازدارنده انگیزه سوادآموزان
44	6-2 عوامل موثر در عدم مشارکت سوادآموزان
46	7-2 عوامل شکست کشورهای ناموفق در امر سوادآموزی
47	1-7-2 تجربیات چند کشور موفق در امر سوادآموزی
50	8-2 علل عدم موفقیت برنامه های سوادآموزی در ایران
50	1-8-2 علل عدم موفقیت برنامه های سوادآموزی قبل از انقلاب اسلامی
50	2-8-2 علل عدم موفقیت برنامه ها و طرح های سوادآموزی بعد از انقلاب اسلامی
51	9-2 پیشینه پژوهش
51	1-9-2 پیشینه پژوهش در ایران
54	2-9-2 پیشینه پژوهش در خارج
57	10-2 حق آموختن
58	11-2 نتیجه گیری و جمع بندی

فصل سوم یافته های پژوهش

59	1-3 مقدمه
59	2-3 روش پژوهش

59	3-3	فرضیه های پژوهش
60	4-3	قلمرو پژوهش
60	1-4-3	قلمرو مکانی
60	2-4-3	قلمرو زمانی
61	3-4-3	قلمرو موضوعی
61	5-3	جامعه آماری
61	6-3	نمونه گیری
63	1-6-3	روش نمونه گیری داده ها
63	7-3	روش گردآوری داده ها
63	1-7-3	پرسشنامه
63	8-3	نحوه تنظیم پرسشنامه و فرم مصاحبه سوادآموزان مقدماتی
65	9-3	روایی و پایایی پرسشنامه
65	1-9-3	روایی
65	2-9-3	پایایی
66	10-3	روش تحلیل داده ها

فصل چهارم یافته های پژوهش

67	1-4	مقدمه
68	2-4	تحلیل توصیفی داده ها
81	3-4	تحلیل تبیینی داده ها و آزمون فرضیات

فصل پنجم نتیجه گیری، پیشنهادها و محدودیت ها

89	1-5	مقدمه
89	2-5	نتایج بر اساس یافته های تحلیل

89	1-2-5 فرضیه (1)
89	1-1-2-5 نتیجه
90	2-1-2-5 بحث و تفسیر
90	2-2-5 فرضیه (2)
90	1-2-2-5 نتیجه
91	2-2-2-5 بحث و تفسیر
91	3-2-5 فرضیه (3)
92	1-3-2-5 نتیجه
92	2-3-2-5 بحث و تفسیر
93	4-2-5 فرضیه (4)
93	1-4-2-5 نتیجه
93	2-4-2-5 بحث و تفسیر
94	5-2-5 فرضیه (5)
94	1-5-2-5 نتیجه
95	2-5-2-5 بحث و تفسیر
96	6-2-5 فرضیه (6)
96	1-6-2-5 نتیجه
96	2-6-2-5 بحث و تفسیر
97	7-2-5 فرضیه (7)
97	1-7-2-5 نتیجه
97	2-7-2-5 بحث و تفسیر
98	3-5 محدودیتهای پژوهش
99	4-5 پیشنهادها
99	1-4-5 پیشنهادهای اجرایی
99	2-4-5 پیشنهادهای زیربنایی
100	3-4-5 پیشنهادهای پژوهشی
101	فهرست منابع

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
66	1-3 جدول پایایی پرسشنامه آموزشیاران
66	2-3 جدول پایایی پرسشنامه سوادآموزان
68	1-4 جدول توزیع فراوانی سن سواد آموزان
69	2-4 جدول توزیع فراوانی جنسیت سواد آموزان
70	3- 4 جدول توزیع فراوانی میزان جذابیت کلاس از نظر سوادآموزان
71	4- 4 جدول توزیع فراوانی میزان تاثیر تجربه آموزشیاران از دیدگاه سوادآموزان
72	5-4 جدول توزیع فراوانی تاثیر مناسب بودن زمان برگزاری کلاسها از نظر سواد آموزان
73	6-4 جدول توزیع فراوانی تاثیر افزایش سن بزرگسالان از نظر سوادآموزان
74	7-4 جدول توزیع فراوانی سن آموزشیاران
75	8-4 جدول توزیع فراوانی جنسیت آموزشیاران
76	9-4 جدول توزیع فراوانی میزان تاثیر جذابیت کلاس از نظر آموزشیاران
77	10-4 جدول توزیع فراوانی تاثیر مناسب بودن زمان برگزاری کلاسها از نظر آموزشیاران
78	11-4 جدول توزیع فراوانی تاثیر افزایش سن بزرگسالان از نظر آموزشیاران
79	12-4 جدول توزیع فراوانی از نظر شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت
80	13-4 جدول توزیع فراوانی براساس دوره همکاری با نهضت سوادآموزی

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
42	1-2 نمودار طبقه بندی نیازهای بزرگسالان
68	1-4 نمودار توزیع فراوانی سن سواد آموزان
69	2-4 نمودار توزیع فراوانی جنسیت سواد آموزان
70	3-4 نمودار توزیع فراوانی میزان جذابیت کلاس از نظر سوادآموزان
71	4-4 نمودار توزیع فراوانی میزان تاثیر تجربه آموزشیاران از دیدگاه سوادآموزان
72	5-4 نمودار توزیع فراوانی تاثیر مناسب بودن زمان برگزاری کلاسها از نظر سواد آموزان
73	6-4 نمودار توزیع فراوانی تاثیر افزایش سن بزرگسالان از نظر سوادآموزان
74	7-4 نمودار توزیع فراوانی سن آموزشیاران
75	8-4 نمودار توزیع فراوانی جنسیت آموزشیاران
76	9-4 نمودار توزیع فراوانی میزان تاثیر جذابیت کلاس از نظر آموزشیاران
77	10-4 نمودار توزیع فراوانی تاثیر مناسب بودن زمان برگزاری کلاسها از نظر آموزشیاران
78	11-4 نمودار توزیع فراوانی تاثیر افزایش سن بزرگسالان از نظر آموزشیاران
79	12-4 نمودار توزیع فراوانی از نظر شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت
80	13-4 نمودار توزیع فراوانی براساس دوره همکاری با نهضت سوادآموزی

فهرست پیوست ها

صفحه	عنوان
------	-------

- 106 پیوست شماره 1 (فرم مصاحبه سوادآموزان مقدماتی)
- 108 پیوست شماره 2 (پرسشنامه سوادآموزان تکمیلی)
- 110 پیوست شماره 3 (پرسشنامه آموزشیاران)

فصل اول

معرفی پژوهش

۱-۱- مقدمه

امروزه از جمله مسائل مهم قابل طرح و تحقیق در دنیا و به خصوص در کشورهای در حال توسعه وجود خیل بی سوادان است که خود مانع بزرگی در راه تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به شمار می‌رود. امروزه افراد بی سواد به اقشاری تعلق دارند که از دیگر مواهب زندگی محروم هستند. به بیان دیگر، بی سواد می‌بین محرومیت کلی و نشان دهنده وضعیت نابسامان اقشاری از افراد انسانی است که دارای سطح زندگی پایین، درآمد ناچیز، تغذیه نامناسب، بهداشت غیر مطلوب و بالاخره متوسط عمر کم هستند. آمارها نشان می‌دهد که جمعیت بزرگسالان با سواد جهان رو به رشد است اگرچه الگوها در کشورهای صنعتی و کشورهای در حال توسعه بسیار متفاوت است (یونسکو، 1379: 24-25).

در اعلامیه حقوق بشر که در سال 1327 هجری شمسی منتشر شد، از آموزش و پرورش به مثابه یکی از مهم ترین و اساسی ترین حقوق هر فرد انسان یاد شده است، ولی به رغم تاکید این اعلامیه به آموزش افراد، آن هم بعد از نیم قرن که از انتشار آن می‌گذرد، هنوز حدود یک میلیارد نفر از بزرگسالان در جهان از نعمت خواندن و نوشتن محروم هستند که این مساله مبین فقدان ضوابط لازم برای به اجرا در آوردن اعلامیه مذکور است. اگر چه در دهه های اخیر آموزش و پرورش از جهات مختلف، نظیر افزایش تعداد دانش آموزان، تعداد معلمان و میزان بودجه به پیشرفت هایی نایل شده است ولی به علت سریعتر شدن رشد جمعیت روی هم رفته بر تعداد بی سوادان افزوده شده است؛ به طوری که در حال حاضر حدود نیمی از جمعیت بزرگسالان جهان را بی سوادان تشکیل می دهند. (صباغیان، 1386: 1)

فدریکو مایور¹، مدیر کل یونسکو در پیامی که به مناسبت آغاز سال جهانی سواد آموزی (1990 میلادی) منتشر کرد، چنین نوشت: «برای يك جامعه یا فرد هیچ چیز به اندازه بالا بردن مهارت‌ها و نیروی ذهنی انسان از راه تعلیم و تربیت، اساسی و ضروری نیست. سواد ابزار تعلیم و تربیت است، ابزاری که به وسیله آن عقیده، آگاهی، دانش و فکر مبادله می‌شود» (یونسکو، 1371: 8).

تعلیم و تربیت در همه ی جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی نیرویی نافذ و حیاتی است. بدیهی است که بی سواد با داشتن شعور و قوه درك منافاتی ندارد. در حقیقت نبوغ در سنت‌های شفاهی همه ملت‌ها و مردم وجود دارد، اما در هر صورت در جهان کنونی تعلیم و تربیت

لازم‌ترین شرط و عامل نیرومند رشد و پیشرفت است. سواد، یعنی توانایی ساختن نمادهای نوشتاری و درک آنها و به سخن دیگر خواندن و نوشتن اساسی‌ترین مهارت یادگیری است، کلیدی که دستیابی به گنج دانش را ممکن می‌سازد (یونسکو، 1371: 12).

آموزش پایه یا اساسی که مهارت‌های خواندن و نوشتن و حساب کردن یا به طور کلی سواد آموزی را شامل می‌شود، نیمی از زیر بناها است که حداکثر کارایی را در آگاه‌سازی مردم نسبت به مسائل زمان و محیط خود داشته، مشارکت آنها را در تلاش دسته جمعی برای رسیدن به خودکفایی و توزیع عادلانه امکانات اقتصادی و اجتماعی بیش از هر عامل دیگر فزونی می‌بخشد. آموزش این مهارت‌ها، انسان‌های پراکنده و نا آگاهی را که تا دیروز در کنار یکدیگر و بی‌خبر از هم زنده بودند به تدریج به خود می‌آورد و با برنامه ریزی آموزشی سریع آنها را برای شرکت در زندگی و سازندگی مشترک آماده تر می‌سازد (صفری و دیگران، 1379: 27-51).

سواد آموزی مستلزم یادگیری است. یادگرفتن فراگیرترین رفتار بشری است. انسانها در حالی به دنیا می‌آیند که هیچ نمی‌دانند (والله اخر حکم من بطون امهاتکم شیئا و جعل لکم السمع و الابصار و الافئده لعلکم تشکرون) (سوره نحل، آیه 78) و همه چیز را باید بیاموزند. آموختن انسان با تولد آغاز می‌شود و تا واپسین دم حیات ادامه می‌یابد. البته یادگیری انسانها به دلایل متعدد یکسان نیست. اختلال در جریان یادگیری موجب بروز اختلال در حیات فردی و اجتماعی انسان می‌گردد (میرزایی، 1380: 3).

سواد به عنوان ابزار یادگیری می‌تواند جریان یادگیری را در فرد تقویت کند. آنگونه که کولین پاول² معاون مدیر کل یونسکو در مقاله ای درباره سال جهانی سواد آموزی اظهار داشته است سواد آموزی آنگونه که عموماً مورد نظر است تنها آشنایی با سه مهارت خواندن، نوشتن و محاسبه نیست، بلکه تلمذ برای وفق دادن خود با دنیای جدید نیز می‌باشد، سواد آموزی تنها یک مهارت فنی نیست بلکه یک استعداد بالقوه و در حقیقت یک انقلاب فرهنگی است، سواد به انسان بینشی تازه می‌دهد تا به خود و جایگاهش در جهان پیرامون با روشی نوبنگرد (یونسکو، 1371: 14).

یکی از مهم‌ترین و موثرترین راههایی که از طریق آن می‌توان از پایمال شدن حقوق حقه انسانها در سطح جهانی یا در یک کشور و حتی در یک جامعه کوچک جلوگیری کرد گسترش آموزش و پرورش در همه ی ابعاد است. سوادآموزی و آگاه‌سازی افراد رکن اساسی آموزش و پرورش محسوب می‌شود.

۱-۲- بیان مساله

یادگیری بزرگسالان معمولاً داوطلبانه است، از این رو شرکت کنندگان از میان مجموعه ای از آنچه ارائه می شود دست به گزینش می زنند. بنابراین برای آموزش دهندگان بزرگسالان اهمیت دارد که بدانند، چه چیز افراد را بر می انگیزد تا در جلسات درس شرکت کنند و این که چرا بعضی آن را ادامه می دهند و بعضی دیگر ترك می کنند (ابراهیمیان و همکاران، 1386: 348).

بزرگسالان تنها تا حدودی که نقش و وظایفشان به آنها اجازه می دهد در فعالیت های آموزشی شرکت می کنند و معمولاً بر اساس آنچه جامعه از آنان انتظار دارد عمل می کنند. تحقیقی که جونز آدرباره ی علل ترك تحصیل بزرگسالان انجام داده است نشان می دهد که بیش از یک چهارم کسانی که در برنامه های آموزشی بزرگسالان نام نویسی می کنند، پس از چندی کلاس ها را ترك می گویند و از حضور در آنها خودداری می کنند (صباغیان، 1386: 37).

عواقب ناگوار اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بی سوادی که دامنگیر بخش بزرگی از نیروی انسانی جوامع امروز است و متأسفانه روز به روز هم بر دامنه ی آن افزوده می شود، ایجاب می کند که برای مبارزه قطعی با بی سوادی و تامین آموزشها و تسهیلات لازم برای بزرگسالان کم سواد هرچه زودتر تدابیر مقتضی اتخاذ شود و اجرای برنامه ها با دقت هرچه بیشتر صورت پذیرد. آنچه می تواند در این زمینه کارساز باشد، علاوه بر نیروی انسانی و بودجه ای که بدان اختصاص می یابد روشهایی است که ضمن ایجاد انگیزه های کافی قادر باشد کسب معلومات و مهارت های مورد نیاز را برای بزرگسالان هرچه آسان تر کند (صباغیان، 1386: 35).

از سبیده دم انقلاب صنعتی به دلیل رواج فناوری پیشرفته، سرعت تحولات اجتماعی زیادتیر شده است. به این دلیل فرآیند یادگیری نیز نمی تواند در بزرگسالی متوقف گردد؛ بلکه باید به دانش ها، ارزشها، عقاید و اقدامات جدید متوسل شد. این نکته از قرن 18 آشکار شد و در نتیجه برای کودکان و بزرگسالان امکانات اضافی دانش اندوزی فراهم گردید، دلیل این امر نیاز فوری به نیروی انسانی شایسته و تحصیل کرده بود (kumar, 1978: 248).

آموزش و پرورش بزرگسالان موضوعی است که ذهن بسیاری از افراد را به خود مشغول داشته و مورد بحث و گفتگوی فراوان قرار گرفته است. در اغلب کشورهای جهان سوم از جمله ایران، به علت کمبود امکانات، بودجه و نیروی انسانی، همیشه این سوال مطرح بوده است که اولویت آموزش کودکان نسبت به آموزش بزرگسالان باید به چه میزان باشد، و چند درصد از بودجه آموزشی کشور باید به بزرگسالان اختصاص یابد (صباغیان، 1375: 9).

عدم استقبال مطلوب سوادآموزان از مشارکت در امر فراگیری سواد و دانش یکی از مسائل و مشکلاتی است که نهضت سواد آموزی به شکلی با آن درگیر بوده است و در بسیاری از موارد سبب پایین آمدن کارایی و کیفیت سواد آموزی شده است.

قصد محقق در این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر در کاهش مشارکت بزرگسالان در برنامه های نهضت سواد آموزی شهرستان مه ولات است. محقق در پژوهش حاضر سعی دارد تا با بررسی نظرات آموزشیاران و سواد آموزان شهرستان مه ولات عوامل مؤثر در کاهش مشارکت سواد آموزان در برنامه های نهضت سواد آموزی را شناسایی کند.

۱-۳- اهمیت موضوع پژوهش

ضرورت پیکار جهانی با بی سوادی نخستین بار، پس از پایان جنگ جهانی دوم در مجمع عمومی سازمان ملل متحد سپس در کنفرانسهای عمومی یونسکو مطرح شد. نخستین بار مدیرکل یونسکو، درباره اهمیت پیکار جهانی با بی سوادی چنین می گوید:

« تا زمانیکه نیمی از جمعیت جهان از این آزادی ابتدایی که همان توانایی خواندن و نوشتن است محروم بماند ما به آرمان وحدت و عدالت جهانی که سازمان ملل، متعهد به برآورده ساختن آن است، به طور کامل دست نخواهیم یافت.»

در ماده بیست و ششم اعلامیه جهانی حقوق بشر که در سال 1948 به اتفاق آرا به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید، چنین آمده است: « هر کس حق برخورداری از آموزش ابتدایی را دارد، آموزش و پرورش دست کم در زمینه آموزش ابتدایی و بنیادی باید رایگان و اجباری باشد.»

آموزش و پرورش، باید ایجاد تفاهم، بردباری و دوستی میان همه ملتها و گروههای نژادی یا دینی، و نیز گسترش فعالیتهای سازمان ملل متحد را در راه حفظ صلح تسهیل کند» (همایون پور، 1378: 4-3).

طرح های مبارزه با بی سوادی، نه تنها به سود تک تک افراد جامعه است، بلکه از نظر فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و عمرانی نیز می تواند به اشکال مختلف به نفع مصالح جامعه به کار رود. موضوع مبارزه با بی سوادی و توسعه آموزش پایه از موضوعاتی است که پس از انقلاب های سیاسی و اجتماعی متکی به نیروی مردم و اغلب در ایجاد تغییرات بنیادی و آماده سازی زیر بنای فرهنگی، اجتماعی مورد توجه مصلحان اجتماعی و رهبران انقلابهای مردمی قرار گرفته است.

در ایران نیز بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، رفع محرومیت و تامین منافع اساسی اقشار محروم از اهداف اساسی بوده که در قانون اساسی کشور مطرح شد. بنابراین برای تحقق این اهداف نیاز است از شیوه ها و امکاناتی استفاده شود که در زمانی کوتاه نتیجه ای در خور توجه حاصل شود. به این خاطر لازم است که مساله بی سوادان مورد بررسی بیشتر قرار گیرد، از جمله:

چرا بی سوادان انگیزه و رغبت کافی جهت شرکت در کلاسهای سوادآموزی را ندارند؟

کدام نیازهای بی سوادان می بایست مورد توجه قرار گیرد؟

در هر گروه سنی بی سوادان به چه نوع آموزشهایی نیاز دارند؟

اگر بی سوادان احساس نمایند کسب سواد در زندگی آنها تاثیری ندارد، علاقه و رغبت شرکت در کلاسهای سوادآموزی را نخواهند داشت و برنامه های سوادآموزی را جدی نخواهند گرفت. با توجه به این واقعیت در حال حاضر کاهش شرکت بزرگسالان بی سواد در کلاسهای سوادآموزی یکی از مشکلات اساسی برنامه های سوادآموزی کشور است. در این راستا انجام این تحقیق به مدیران و برنامه ریزان آموزشی کمک می کند تا با شناسایی عوامل مؤثر در کاهش مشارکت بزرگسالان در برنامه های نهضت سوادآموزی از طریق بررسی نظرات آموزشیاران و سواد آموزان در برنامه های آتی روش های مناسبی را برای کنترل افت سوادآموزان به مرحله اجرا بگذارند.

۱-۴-۱ اهداف پژوهش

هدف کلی

شناسایی عوامل مؤثر در کاهش شرکت بزرگسالان در برنامه های نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات.

اهداف جزئی

1. شناسایی میزان تاثیر جذابیت کلاس ها در شرکت بزرگسالان در کلاسهای نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه سواد آموزان.
2. شناسایی تاثیر میزان تجربه آموزشیاران در جذب بزرگسالان به شرکت در کلاس های نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه سواد آموزان.

3. شناسایی تاثیر زمان برگزاری کلاس ها در جذب بزرگسالان به شرکت در کلاسهای نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه سواد آموزان.
4. شناسایی تاثیر مشکلات سنی بزرگسالان در کاهش شرکت در کلاسهای نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه سواد آموزان.
5. شناسایی میزان تاثیر جذابیت کلاس ها در شرکت بزرگسالان در کلاس های نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه آموزشیاران.
6. شناسایی تاثیر زمان برگزاری کلاس ها در جذب بزرگسالان به شرکت در کلاس های نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه آموزشیاران.
7. شناسایی تاثیر مشکلات سنی بزرگسالان در کاهش شرکت در کلاس های نهضت سوادآموزی شهرستان مه ولات از دیدگاه آموزشیاران.

۱-۵- فرضیه های پژوهش

1. از دیدگاه سواد آموزان جذابیت کلاس ها بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.
2. از دیدگاه سواد آموزان میزان تجربه آموزشیاران بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.
3. از دیدگاه سواد آموزان زمان برگزاری کلاس ها بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.
4. از دیدگاه سواد آموزان افزایش سن بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.
5. از دیدگاه آموزشیاران جذابیت کلاس ها بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.
6. از دیدگاه آموزشیاران زمان برگزاری کلاس ها بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.
7. از دیدگاه آموزشیاران افزایش سن بر شرکت بزرگسالان در برنامه های سوادآموزی شهرستان مه ولات موثر است.

۱-۶- تعریف متغیرها و واژه های اساسی